

Informacja podsumowująca „ Badanie organizacji pozarządowych prowadzących działania poza granicami kraju”

1. Podstawowe informacje o badaniu:

Badanie zostało wykonane na zlecenie Polsko – Amerykańskiej Fundacji Wolności (PAFW) przez firmę PAG Uniconsult pomiędzy kwietniem a wrześniem 2008 roku. Przedmiotem badania była działalność organizacji pozarządowych prowadzących działania poza granicami Polski - w krajach wschodnich przechodzących transformację ustrojową. Badanie miało trzy cele:

- ≡ szczegółowe rozpoznanie celów i form działań, a także barier, potrzeb i możliwości rozwoju polskich organizacji pozarządowych prowadzących działania poza granicami Polski - w krajach wschodnich przechodzących transformację ustrojową, w tym działania ukierunkowane na pomoc i/lub współpracę z tymi krajami,
- ≡ ocenę Programu Przemiany w Regionie - RITA przez jego grantobiorców¹,
- ≡ poznanie opinii organizacji prowadzących działania na Wschodzie na temat polskiej polityki wschodniej.

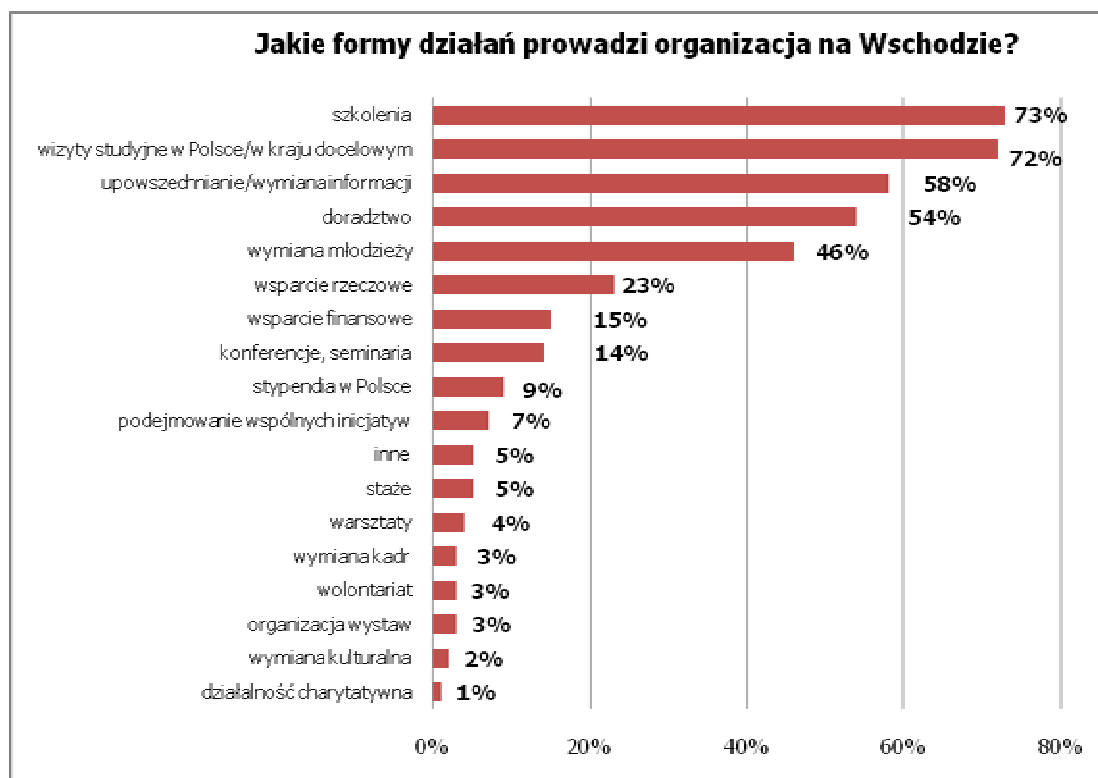
Badanie miało charakter ilościowy (telefoniczne wywiady kwestionariuszowe) i jakościowy (zogniskowane wywiady grupowe, indywidualne wywiady pogłębione, telefoniczne wywiady moderowane). W części ilościowej uczestniczyło łącznie 149 organizacji, w części jakościowej 35. Większość badanych stanowiły organizacje korzystające ze wsparcia Programu RITA. Dodatkowo w badaniu uwzględniono również organizacje będące członkami Grupy Zagranica - stowarzyszenia skupiającego polskie organizacje pozarządowe działające zagranicą oraz inne organizacje, nie korzystających z Programu RITA i nie będące członkami Grupy Zagranica.

2. Najważniejsze wnioski dotyczące działalności polskich organizacji pozarządowych na Wschodzie:

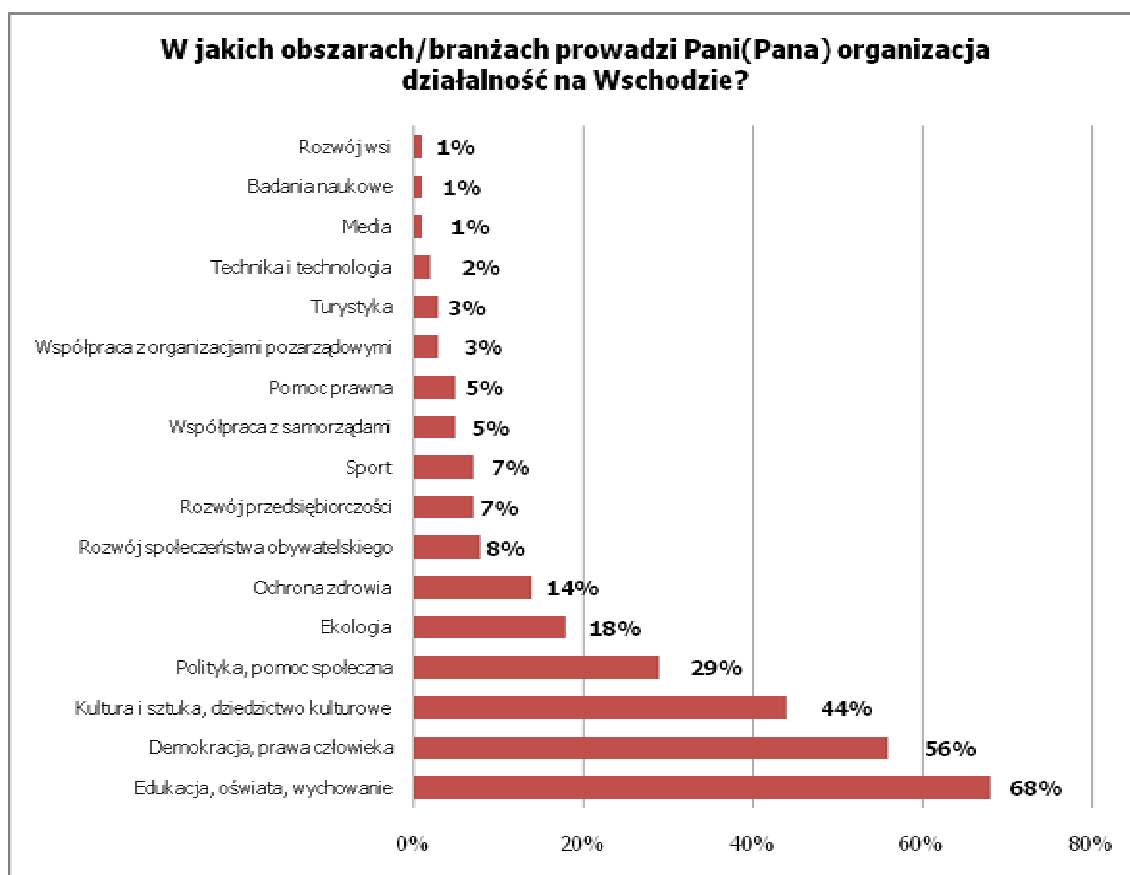
- ≡ większość badanych organizacji działa na Ukrainie (82%) oraz na Białorusi (46%). Organizacje najczęściej działają w co najmniej dwóch krajach wschodnich, najczęściej na Ukrainie i Białorusi lub na Ukrainie i w Rosji;

¹ Program Przemiany w Regionie – RITA jest przedsięwzięciem Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności, realizowanym od 2000 roku przez Fundację Edukacja dla Demokracji. Celem Programu jest wsparcie demokratycznych i wolnorynkowych przemian w krajach Europy Środkowo-Wschodniej, Kaukazu i Azji Centralnej; przede wszystkim poprzez dzielenie się polskim doświadczeniem w tym zakresie.

- ≡ większość badanych organizacji pozarządowych (72%) prowadzi działania na Wschodzie dłużej niż 3 lata. Organizacje rozpoczynały działania na Wschodzie najczęściej po to, aby wymieniać się doświadczeniami z partnerami ze Wschodu i poszerzać wzajemne kontakty. Dodatkowo wskazywane motywacje to także misja i cele działania badanych organizacji oraz chęć wspierania rozwoju organizacji pozarządowych działających na Wschodzie;
- ≡ ściśle powiązane z motywacjami są cele, jakie organizacje stawiają sobie w działaniach na Wschodzie. Najczęściej wskazywane były: wymiana doświadczeń oraz budowa demokracji i społeczeństwa obywatelskiego w krajach wschodnich, a także pomoc w zakresie edukacji i wypoczynku dzieci i młodzieży;
- ≡ większość badanych organizacji (93%) nie specjalizuje się w działalności w konkretnych krajach, a wybór kraju, w którym prowadzona jest działalność najczęściej wynika z indywidualnych kontaktów, pasji liderów czy też pracowników polskich organizacji pozarządowych;
- ≡ niemalże wszystkie działające na Wschodzie organizacje posługują się dość standardowym zestawem instrumentów oddziaływania: szkolenia (73%), wizyty studyjne (72%), doradztwo i udostępnianie informacji, przede wszystkim za pośrednictwem internetu, spotkań i publikacji (58%). Marginalnie organizacje wykorzystują takie formy działań, jak staże (5%), wolontariat czy wymiana pracowników organizacji (po 3%);

- ≡ organizacje działają na Wschodzie w trzech dominujących obszarach tematycznych: edukacja i wychowanie (68%), demokracja i prawa człowieka (56%) oraz kultura i sztuka (44%). Niewiele organizacji działa natomiast w takich obszarach, jak rozwój przedsiębiorczości (7%) czy współpraca z samorządami (5%);

- ≡ prawie połowa badanych organizacji (73%) przeznaczają rocznie 300 tysięcy złotych lub mniej na działania na Wschodzie, jedynie 6 procent z nich dysponuje rocznym budżetem przeznaczonym na działania na Wschodzie większym niż 1 milion złotych;
- ≡ najważniejsze źródła finansowania działań na Wschodzie wskazywane przez organizacje to: PAFW (72%), Fundacja Batorego (32%) i polskie MSZ (23%);
- ≡ nieco ponad połowa badanych organizacji (54%) – pomimo barier i problemów - zamierza w najbliższych dwóch latach kontynuować działalność na Wschodzie w zbliżonej do dotychczasowej skali i formie, 38% deklaruje poszerzenie skali i/lub form tej działalności tylko 4% badanych w ogólnej populacji zamierza ograniczyć lub zakończyć działalność na Wschodzie;
- ≡ główne bariery w prowadzeniu działalności na Wschodzie leżące po stronie organizacji to przede wszystkim niewystarczający kapitał ludzki (pracownicy, wolontariusze - 36%) oraz słabe zaplecze instytucjonalne i finansowe działalności prowadzonej na Wschodzie (34%);

- ≡ główne bariery w polskim otoczeniu to zbyt mała w stosunku do potrzeb organizacji oferta finansowania działań na Wschodzie oraz nieprzychylna działaniom organizacji polityka polskich władz;
- ≡ główne bariery po stronie krajów beneficjentów to przede wszystkim także brak finansowania (60%), nieprzychylność władz (30%) oraz złe nastawienie do organizacji pozarządowych (15%);
- ≡ najważniejsze czynniki sprzyjające działalności na Wschodzie to: otwartość ze strony ludzi na Wschodzie na oferowane im wsparcie oraz ogromne, niezaspokojone potrzeby tych ludzi. Pomimo wielu uwag krytycznych dotyczących polityki polskich władz ogólnie blisko 1/3 badanych oceniła ją, jako czynnik sprzyjający działaniom na Wschodzie. Pozytywny wpływ na te działania wywiera również Program RITA i Grupa Zagranica;
- ≡ na tle całej badanej populacji wyróżniają się członkowie Grupy Zagranica. Są to organizacje nastawione na działania wspierające kraje rozwijające się, bardziej świadome znaczenia tego wsparcia, zwracające większą uwagę na cele związane z rozwojem demokracji i społeczeństwa obywatelskiego w tych krajach, dysponujące większymi środkami finansowymi przeznaczonymi na działalność na Wschodzie.

3. Wnioski dotyczące oceny polskiej polityki wschodniej:

- ≡ generalnie badani są raczej krytycznie i sceptycznie nastawieni do polskiej polityki wschodniej. Wskazywali, że jest ona nieskoordynowana i nie ma w niej wyraźnego określenia, co jest polską racją stanu;
- ≡ dodatkowo duży wpływ – według badanych - na polską politykę wschodnią mają nadal żywe sentymenty i resentymenty (zazłości historyczne, stereotypy), jak również partykularne i doraźne interesy danej elity politycznej;
- ≡ zdaniem badanych Polska powinna odgrywać istotną rolę we wspieraniu rozwoju krajów byłego bloku wschodniego, przede wszystkim dlatego, że ma za sobą drogę od komunizmu do demokracji, na której teraz znajdują się kraje wschodnie. Stąd płynie wiele cennych doświadczeń, którymi warto się dzielić, np. w zakresie samorządności, demokracji czy społeczeństwa obywatelskiego;
- ≡ zdaniem badanych, choć relacje władz publicznych z organizacjami pozarządowymi w Polsce poprawiają się, to jednak nadal potencjał, wiedza i doświadczenia organizacji działających na Wschodzie są w zbyt małym stopniu wykorzystywane przez polskie państwo.

4. Najważniejsze rekomendacje dla organizacji pozarządowych prowadzących działalność na Wschodzie:

- ≡ wzmocnienie mechanizmów wymiany wiedzy i doświadczeń pomiędzy organizacjami, w szczególności działającymi w tych samych krajach, co sprzyja także koordynowaniu prowadzonej tam działalności,
- ≡ organizacje powinny również bardziej świadomie podejmować decyzje o wyborze kraju, w którym działają, celów i form tej działalności. Decyzje te w większym stopniu niż dotychczas powinny być poprzedzone rzetelnym rozpoznaniem potrzeb, warunków i możliwości działania w poszczególnych krajach wschodnich. Powinny także wynikać z realnej oceny własnych możliwości i potencjału, którym dysponuje organizacja;
- ≡ istotnym wsparciem w tym zakresie mogłaby być Grupa Zagranica, skupiająca bardziej doświadczone i świadome organizacje. Warto żeby w większym niż dotychczas stopniu dzieliły się one swoją wiedzą i doświadczeniem z innymi organizacjami pozarządowymi, a także jako Grupa inicjowały lub same przeprowadzały badania i analizy dotyczącej sytuacji w poszczególnych krajach objętych wsparciem;

5. Najważniejsze rekomendacje dotyczące działań instytucji publicznych w zakresie współpracy z organizacjami pozarządowymi prowadzącymi działalność na Wschodzie:

- ≡ niezbędne wydaje się przygotowanie przez rząd długofalowej strategii pomocy krajom wschodnim w ramach polskiej polityki wschodniej, tak by działania i decyzje instytucji publicznych były przewidywalne i zrozumiałe dla organizacji pozarządowych;
- ≡ priorytety konkursów grantowych ogłaszanych przez MSZ, skierowanych do organizacji pozarządowych powinny być spójne z tą strategią;
- ≡ strategia powinna umożliwiać lepszą niż dotychczas koordynację działań pomiędzy poszczególnymi podmiotami publicznymi mającymi wpływ na politykę zagraniczną państwa;
- ≡ organizacje pozarządowe powinny być uwzględnione w strategii jako ważny partner polskich władz w odniesieniu do przedsięwzięć realizowanych na Wschodzie ze względu na ich większą skuteczność w działaniach oddolnych i nawiązywaniu relacji bezpośrednich, a także możliwość działania w takich sferach (geograficznych i tematycznych), które nie są domeną instytucji publicznych;
- ≡ MSZ powinno wprowadzić możliwość realizacji przez organizacje pozarządowe projektów długofalowych, nie ograniczonych wyłącznie do jednego roku budżetowego, ponieważ wtedy będzie można wprowadzać zmiany o charakterze systemowym a nie doraźnym;
- ≡ instytucje publiczne przyznając dofinansowanie powinny wspomagać organizacje w realizacji projektów pod względem technicznym (dotyczy to takich kwestii jak przelewy, zamówienia publiczne, płatności).